

СТАТИСТИКА

УДК 311.1

Моніторинг як засіб ефективного управління**Берідзе Т.М.**кандидат технічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики
Криворізького факультету
Запорізького національного університету

У статті досліджено проблему практики застосування моніторингу як ланки управлінської діяльності в системі стратегічного управління. Доведено, що за допомогою ефективного менеджменту можна суттєво знизити витрати виробництва і підвищити ефективність функціонування підприємства.

Ключові слова: моніторинг, управління, стратегія, інформація, підприємство.

Беридзе Т.М. МОНИТОРИНГ КАК СПОСОБ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ

В статье исследована проблема практики применения мониторинга как звена управленческой деятельности в системе стратегического управления предприятием. Доказано, что с помощью эффективного менеджмента можно существенно снизить издержки производства и повысить эффективность функционирования предприятия.

Ключевые слова: мониторинг, управление, стратегия, информация, предприятие.

Beridze T.M. MONITORING AS A TOOL FOR EFFECTIVE MANAGEMENT

In the article the problem of the practice of monitoring a level of management activities in strategic management. It is proved that with effective management, can significantly reduce production costs and increase the efficiency of the company.

Keywords: monitoring, management, strategy, information, company.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується суперечливими тенденціями. У період трансформації вітчизняної економіки в більшості гірничо-збагачувальних підприємств погіршилися техніко-економічні та фінансові показники господарської діяльності, а ключовою проблемою такого стану багатьох підприємств України є значні труднощі, пов'язані з управлінням. Стратегія розвитку, яка реалізовується підприємствами, не відповідає вимогам середовища, що призводить до уповільнення зростання показників розвитку окремих підприємств і, як результат, – нестабільності економічних показників розвитку країни в цілому. Розвиток ринкових відносин, формування нової структури власності, зміна системи управління вимагають формування адекватного цим змінам інформаційного забезпечення підприємницької діяльності, де головна роль належить узагальнюючим економічним показникам та іншим формам наочного представлення економічної інформації.

Як показує досвід провідних підприємств світу, навіть не маючи сучасного обладнання, тільки за допомогою ефективного менеджменту можна суттєво знизити витрати виробництва і підвищити ефективність функціонування підприємства. Важливим поштовхом до цього є використання мотиваційного механізму залучення працівників підприємств до участі в його управлінні, посилення стимулів до створення і впровадження раціоналізаторських пропозицій.

Одним з інструментів отримання статистичної інформації, здійснення на її основі аналізу та прогнозу щодо важливих сфер діяльності суспільства є системи моніторингу, створені з використанням нових статистичних та інформаційних технологій, які формують ґрунтовне інформаційно-аналітичне забезпечення процесів управління. Основне призначення такої системи – інтеграція даних первинного обліку в спеціальні показники та інші форми наочного подання інформації для виявлення існуючих і назриваючих проблем та обґрунтування управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Широкому спектру досліджень зі створення статистичних інформаційних систем присвячено численні роботи науковців, зокрема таких, як Ю. Валькман, В. Галіцин, М. Пугачова, В. Ситник, В. Степаненко [1–3] та ін. Разом із тим зі становленням інформаційного суспільства, прогресом у сфері інформаційних та комунікаційних технологій і подальшим широкомасштабним упровадженням їх у статистичну практику потребує удосконалення методологія статистичних моніторингових систем.

Фахівці в галузі фінансово-економічного аналізу В. Ковальов, М. Баканов, А. Шеремет, А. Усачов, С. Головнін, М. Ковбасюк, Ю. Цал-Цалко, М. Єфімова, С. Цухло, К. Хитчинг [4–6] та ін. називають велике коло завдань, які покликані вирішувати інформаційно-аналітичні системи.

Але при всьому різноманітті і доступності інформації існують проблеми з її збиранням, зберіганням, обробкою. Неповнота інформації про показники сталого розвитку або її надмірність, несвоєчасність надходження інформації та інші негативні фактори ускладнюють комплексну оцінку сталого розвитку промислового підприємства.

Великий внесок у розвиток підходів до вдосконалення управління діяльністю підприємства зробили праці як вітчизняних, так і закордонних авторів, таких як: І. Балабанов, І. Герчикова, Н. Данилочкіна, В. Забродський, Т. Клебанова, М. Кизим, О. Шеремет, Т. Скоун, К. Беєрман [7–9] та ін. Значний внесок у розвиток методології статистичного моніторингу, який є складовою методології статистики підприємств зробили науковці Т. Гіляровський, М. Пястолов, Т. Мизнікова, Н.О. Неживенко, Дж. Надлер та ін. Деякі питання стосовно суміжних напрямів економічної статистики представлені в працях С. Герасименко, А. Головач, А. Єріна, В. Захожай, І. Мацуров, В. Михайлова, Н. Парфенцева, В. Саріогло, В. Швець та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Недостатня розробленість методичних аспектів моніторингу з позицій ефективності функціонування промислових підприємств зумовила спрямованість цілі і завдання статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринкові відносини викликають постійні зміни навколишнього середовища, появу нових виробників, зміну попиту і пропозиції, конкуренцію між виробниками продукції, коливання цін тощо. Ці фактори впливають

на стратегію і тактику розвитку підприємства. Завдання керівника по забезпеченню ефективної діяльності в контурі стратегічного розвитку полягає в тому, щоб вибрати підхід, який найбільшою мірою відповідає умовам і чинникам ефективного функціонування, враховує специфічні проблеми, які доводиться вирішувати. Запорукою здійснення ефективного управління на підприємстві є забезпечення адекватного статистичного моніторингу. Для моніторингу економічного стану підприємства різними авторами, як вітчизняними, так і зарубіжними, розроблено велику кількість моделей. Але майже всі вони спрямовані на виявлення банкрутства підприємства, а не на діагностику стану підприємства і виявлення поточних проблем, які необхідно негайно вирішувати. Однак недосконалість та суперечність моделей не дають змоги провести ефективну діагностику та прийняти правильне рішення щодо подальшої діяльності та розвитку підприємства

Актуальність і практична необхідність науково-методичних досліджень в напрямі організації і методики статистичного моніторингу в системі стратегічного управління на українських підприємствах визначається такими складовими:

- потреба в освоєнні методів внутрішньо-виробничого обліку і контролю, економічного аналізу, адекватних ринковій економіці;
- конкуренція, яка посилюється, вимагає все більш швидкої адаптації до ринкового оточення, яке постійно змінюється;
- ускладнення організаційної структури (злиття окремих підприємств у групи), що вимагає координації взаємозв'язків між новостворюваними та вже існуючими підсистемами управління;
- сучасна орієнтація на синтез, інтеграцію різноманітних наукових областей і сфер людської діяльності.

На нашу думку, моніторинг повинен розглядатися як одна з важливіших, відносно самостійних ланок в управлінському циклі. У рамках моніторингу проводиться виявлення й оцінювання дій щодо здійснення заходів по управлінню підприємством. При цьому забезпечується зворотній зв'язок, який надає інформацію про відповідність фактичних результатів цілям підприємства. Одночасно варто помітити, що форма і зміст вихідних результатів моніторингу підприємств визначаються з урахуванням потреб в інформації його учасників, тобто керівників і фахівців підприємств, що беруть участь у моніторингу. Аналіз може

бути проведений як на рівні економіки країни в цілому, так і на галузевому рівні, у тому числі в регіональному аспекті. Крім того, він може стосуватися фінансового стану конкретного підприємства-замовника або визначення місця підприємства в галузі та ін.

Моніторинг, будучи інструментом дослідження ринку, розуміється як забезпечуване тими або іншими способами регулярно фіксування стану спостережуваних процесів, що відбуваються у сфері інтересів об'єкта управління, здатне сформувати інформаційну основу для прийняття різних управлінських рішень. На нашу думку, головне в моніторингу – не охопити якнайбільше напрямів, а чітко й вчасно фіксувати їхній стан по заздалегідь певній сукупності ознак.

В умовах української економіки здійснення обміну аналітичними експертними оцінками економічного стану підприємств може стати рішенням проблеми заповнення відсутньої інформації. Постійний моніторинг являє собою регулярну оцінку діяльності підприємств і доповнює державну статистику оціночними показниками.

Моніторинг як функція управління припускає збір інформації, її комплексну оцінку та прогноз по відповідній системі показників. Необхідність реалізації цієї вимоги диктується його орієнтованістю на аналіз, порівняння результатів управління. Стандартність інформаційного набору забезпечує також зручність його пошуку і фіксації та надає моніторингу властивості інформаційного процесу.

Основна перевага наявності системи моніторингу на підприємстві полягає в можливості одержання інформації, недоступної в рамках традиційної статистичної та фінансової звітності. У цьому зв'язку основна сфера практичного застосування моніторингу – це управління, точніше інформаційне обслуговування управління в різних галузях діяльності.

Розглядаючи моніторинг як системоутворюючу складову, доцільно визначати моніторинг як комплекс заходів, спрямованих на певний об'єкт, для оцінки стану та прогнозування, результатом якого є отримання зворотного зв'язку.

Схематичне відображення взаємовпливу зовнішнього та внутрішнього середовища моніторингу та місце його складових відображено на рис. 1.

З огляду на необхідність підтримки стратегічної орієнтації підприємства, стратегічне управління перетворюється на процес безперервний та динамічний, а отже, одноразовий аналіз і діагностика не можуть бути основою такого процесу, оскільки надають обмежену певним відліком часу інформацію.

Таким чином, процедурну частину моніторингу економічного стану підприємства можна відобразити у вигляді ланцюжка: вимірювання – аналіз – опис – моделювання – прийняття управлінських рішень.

Інформаційна база для прийняття управлінських рішень заснована на безперервному формальному спостереженні (моніторингу) конкурентного розвитку бізнесу. Таким чином, статистичний моніторинг у системі стратегічного управління не слід розглядати як більш вузьке чи широкое поняття, ніж аналіз і контроль. Це безперервне спостереження за результатами і бізнес-процесами, націлене на вирішення конкретних задач, які стоять перед підприємством, тобто на ефективні управлінські рішення. Занадто велика кількість спостережень обернеться для підприємства необґрунтованими витратами, оскільки дані для ухвалення управлінського рішення за результатами моніторингу будуть надлишковими. Недостатня область спостережень призведе до інформаційного дефіциту і неповного обліку всіх чинників у ході генерації управлінських рішень. Отже, для проведення ефективного моніторингу необхідно оптимізу-

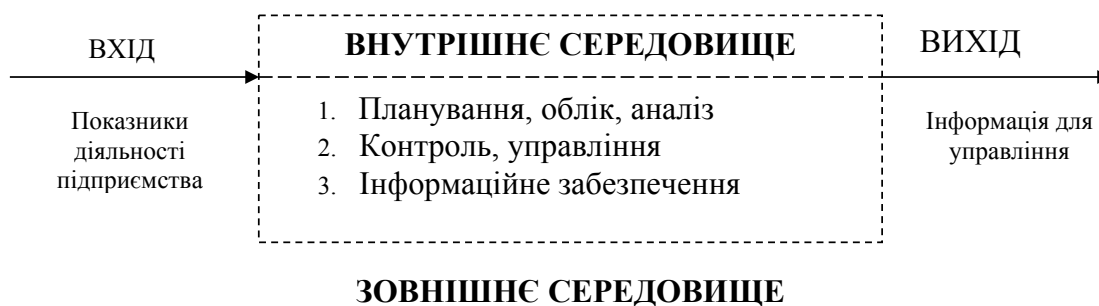

Рис. 1. Елементи моніторингу та їх взаємодія у зовнішньому та внутрішньому середовищі

вати поле спостереження. Використання інтегрованих показників дасть змогу визначити економічний стан підприємства, його конкурентний статус, що забезпечить використання дієвих управлінських рішень.

Висновки із цього дослідження. Таким чином, необхідною умовою щодо потреб ефективного управління економічним станом підприємства є забезпечення можливості виявити причини, а не лише констатувати наявність і величину змін економічного стану. При-

чинно-наслідкові зв'язки між статистичними показниками мають відповідати таким, що об'єктивно існують у процесі функціонування підприємства та можуть бути логічно виявлені із суті певного процесу. На даний час існує необхідність організованого системного спостереження за процесами, змінами, а також їх якісна і кількісна оцінка, підготовка рекомендацій та управлінських рішень із метою забезпечення ефективного управління та впливу на економічний стан підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пугачова М.В. Методологічні засади використання кон'юнктурних обстежень для аналізу стану корпоративного управління на промислових підприємствах / М.В. Пугачова // Економіка промисловості. – 2007. – № 1. – С. 146–155.
2. Пугачова М.В. Тенденції української економіки очима керівників підприємств (аналітичний огляд). Дослідження інвестиційної політики українських підприємств / М.В. Пугачова // Статистика України. – 2009. – № 1. – С. 41–50.
3. Галіцин В.К. Системи моніторингу в управлінні економікою / В.К. Галіцин // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2001. – № 66.
4. Бланк І.А. Стратегія і тактика управління фінансами / І.А. Бланк. – Київ. : ІТЕМ ЛТД ; АДЕФ-Україна, 1996. – 534 с.
5. Баканов М.І., Шеремет А.Д. Теорія аналізу господарської діяльності : [учебник] / М.І. Баканов, А.Д. Шеремет. – М. : Фінанси і статистика, 1998. – 288 с.
6. Бернстайн Л.А. Аналіз фінансової звітності: теорія, практика і інтерпретація / Л.А. Бернстайн. – М. : Фінанси і статистика, 2003. – 624 с.
7. Кизим М.О., Забродський В.А. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : [монографія] / М.О. Кизим, В.А. Забродський [та ін.]. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 141 с.
8. Школи стратегій / Г. Минцберг, В. Альстрэнд, Дж. Лэмпел ; пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревського. – СПб. : Питер, 2000. – 336 с.
9. Системний підхід до організації управління / Б.З. Мільнер, Л.І. Євенко, В.С. Рапопорт. – М. : Економіка, 1983. – 224 с.